

Narodna banka na Republika Makedonija
Direkcija za statistika



**Informacija za sostojbata i dvi`eweto na stranski te
direktni investicii vo 2005 godina**

Dekemvri, 2006 godina

Voved

Direktnite investicii se vlo`uvawa so koi investitorot ima namera da vospostavi trajna ekonomska povrzanost i/ili da ostvari pravo na upravuvawe so pravnoto lice vo koe investira. Pritoa, do krajot na 1993 godina zemjite primenuvale razli~ni kriteriumi za definirawe na direktnite investicii. Vo Pettoto izdanie na pri~ra~nikot od MMF se prepovara~uva kako kriterium da se koristi minimalno u~estvo od 10% vo kapitalot ili pravoto na glas, so {to se obezbeduva me|unarodna sporedljivost na podatocite. Spored toa, distinkcija na direktni i portfolio investitor se pravi od aspekt na procentot na poseduvani akcii i udeli vo pretprijati eto. Vakvite metodolo{ki postapki za presmetuvawe na stranskite direktni i portfolio investicii vo potpelnost se primenuvaat i vo Republika Makedonija.

Vo NBRM podatocite za stranskite direktni investicii (SDI) se pribiraat od dva izvori. Ednot izvor e platnot promet na delovnite banki so stranstvo po osnov na stranski vlo`uvawa (soglasno I zve{tajnot sistem za me|unarodnite transakcii) i edinstveniot carinski dokument od Carinskata Uprava za vlo`uvawata vo stoka. Ovie podatoci se odnesuvaat na prilivot (odlivot) po osnov na stranski direktni investicii vo konkretniot mesec, pri {to istite redovno se obrabotuvaat na mese~na osnova i se vkl~uvaat vo izgotvuvaweto na bilansot na pla}awe.

Vtorioto izvor na podatoci se izve{taite za sostojbata i prometot na povrzani te subjekti koi do NBRM na godi{na osnova gi dostavuvaat site pravni lica-rezidenti za vlo`uvawata vo i od stranstvo. Vakviot sistem za direktno izvestuvawe be{e воведен vo 1999 godina, so cel unapreduvawe na postoe~kata statistika i воведуvawe na poseopfatno istra`uvawe za presmetuvawe na SDI. Na toj na~in, pokraj raspolagawe so podatoci za tekovite (priliv/odliv) po osnov na SDI, zapo~na da se raspolaga so podatoci i za sostojbite za SDI, reinvestiranata dobitka i pobaruwata i obvrski te vo i od stranstvo na me|usebno povrzani te subjekti.

Statistikata na direktnite investicii, zasnovana na izve{taite za sostojbata i prometot na povrzani te subjekti, e del od statistikata na me|unarodnata investici ona pozicija na zemjata, koja gi vkl~uva site finansijski pobaruwata i obvrski me|urezidenti te i nerezidenti te na to~no određen datum (naj~esto 31.12).

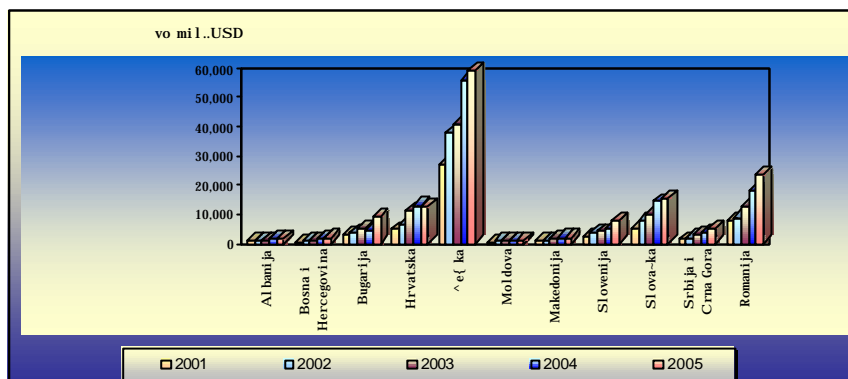
Vo ova informacija se prezentirani i obraboteni podatocite za sostojbata i dvi`eweto na SDI vo Republika Makedonija zaklu~no so krajot na 2005 godina, dobi eni od izve{taite za sostojbata i prometot na povrzani te subjekti. Podatocite se analizirani od aspekt na strukturata na stranskite direktni investicii koja gi vkl~uva akci onerskiot kapital, reinvestiranata dobitka i dolgot na me|usebno povrzani te subjekti. Pokraj strukturata, stranskite direktni investicii se analizirani i spored dejnosta vo koja e investirano, kako i zemjata na poteklo na investiraniot kapital. Vo informacijata se prezentirani i podatoci za stranskite vlo`uvawa od aspekt na vidot na investicijata, kako i podatoci za direktnite i portfolio investiciite, soglasno pri marnata klasifikacija na investiciite.

Dvi`ewa i sostojbi na stranski e direkt ni investicii

Vo periodot od 1997-2005 godina, nivoto na SDI vo Republika Makedonija bele`i trend na permanentno zgol emuvawe. Taka, nivoto na SDI od 141 milioni evra vo 1997 godi na se zgolemi na 1.769 milioni evra vo 2005 godi na. Sporedeno vo odnos na 2004 godi na, nivoto na SDI e zgolemeno za 159 milioni evra, ili za 10%.

So vakvo ni vo na SDI, Republika Makedonija spa|a vo grupata zemji so nisko ni vo na SDI. Kaj zemji te od Jugoi sto-na Evropa, soglasno "I zve{ tajot za investicii" na UNDP za 2005 godi na, nivoto na SDI e najvisoko vo ^e{ ka (59,5 miljardi SAD dolari), Romani ja (23,8 miljardi SAD dolari), Slova-ka (15,3 miljardi SAD dolari) i Hrvatska (12,5 miljardi SAD dolari).

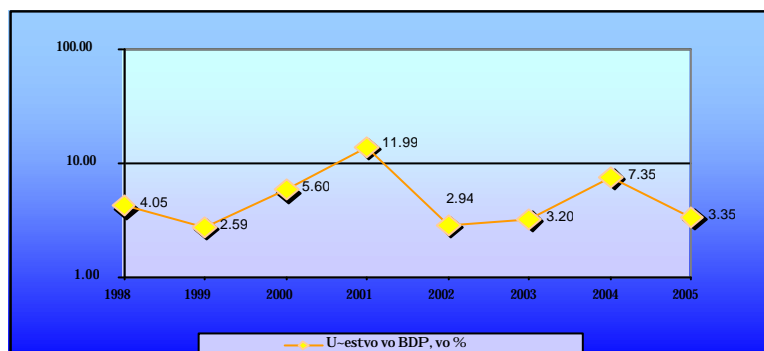
Grafikon br.1: SDI vo zemji te od Central na i Isto-na Evropa



I zvor: UNDP: "World Investment Report-2005"

Ni skoto ni vo na SDI vo Republika Makedonija se ogl eduva i preku ni vnoto rel ativno ni skoto u-estvo vo Bruto doma{ ni ot proizvod (BDP). Taka, vo periodot 1998-2005 godi na prose~noto godi{ no u-estvo na SDI (godi{ en priliv presmetan kako razlika vo sostojbi te) vo BDP i znesuva{ e okolu 5%. Pri toa, treba da se ima vo predvid rel ativno visokoto u-estvo vo 2001 godi na od okolu 12% povrzano so privatizacijata vo sferata na telekomunikacijate. Vo drugi te godi ni ova u-estvo e rel ativno ni skoto i se dvi`i od 2,6% vo 1999 godi na, 5,6% vo 2000 godi na, 2,9% vo 2002 godi na, 3,2% vo 2003 godi na, 7,3% vo 2004 godi na i 3,3% vo 2005 godi na. Dokol ku u-estvoto vo BDP se presmeta vrz osnova na sostojbata na SDI na krajot na 2005 godi na, toga{ toa u-estvo i znesuva 38,1%.

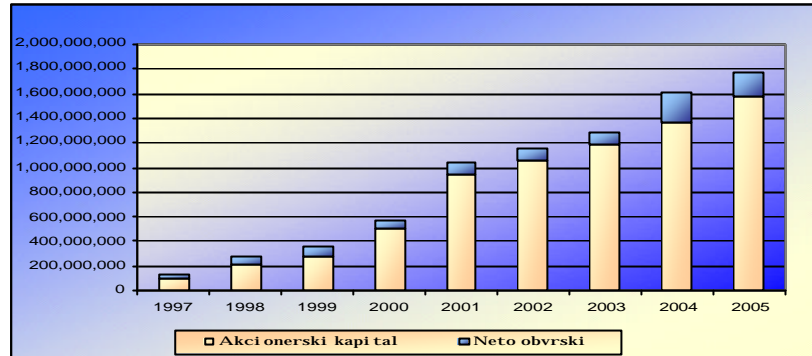
Grafikon br.2: U-estvo na SDI vo BDP



Struktura na SDI vo Republika Makedonija

Vo strukturata na SDI vo Republika Makedonija najznačajno udelevo imaat akcionerski ot kapital i reinvestiranata dobitka. Imeno, na krajot na 2005 godina udelet na akcionerski ot kapital i reinvestiranata dobitka vo vkupnata vrednost na SDI iznesuva 89% (1.580 milioni evra). Sporedeno so krajot na 2004 godina, akcionerski ot kapital i reinvestiranata dobitka beleat zголемување od 16%, glavno pod vlijanie na zголемување i investiranata dobitka ostvaren pozitiven finansijski rezultat na firmite so stranski kapital vo 2005 godina.

Grafikon br.3: Struktura na SDI



Od druga strana, udelet na neto obrskite kon stranski te investitori (me|usebno povrzani subjekti) vo vkupnata vrednost na stranski te direktni investicii vo 2005 godina iznesuva 11% (189 milioni evra). Sporedeno so krajot na 2004 godina, neto obrskite kon stranski te investitori beleat namaluvawe od 22%, vo uslovi na namaluvawe na obrskite od 6% i re-isi dvojno zголемување na pobaruvawata od stranski te investitori.

Stranski direktni investicii po zemji i dejnosti

Analizirano po zemji, najgolemi stranski investitori vo Republika Makedonija se Ungarija, Grcija, Holandija, |vajcarija i Kipar. Na krajot na 2005 godina na ovie 5 zemji otpa|aat 66% od vkupnite SDI vo Republika Makedonija. Udelet na Ungarija e najgolemi i iznesuva okolu 20% vo vkupnite SDI vo Republika Makedonija, { to se dol|e na privratizacijata vo tel ekonomikite vo 2001 godina

Po Ungarija sleduvaat gr-ki te investitori, koi do krajot na 2005 godina i investirale 279 milioni evra, odnosno okolu 16% od vkupnite SDI vo Republika Makedonija. Pri toa, SDI od Grcija se alocirani vo slednite dejnosti:

- uslu`nite dejnosti (finansijsko posreduvawe, trgovija i dr.);
- proizvodstvoto (rafinirawe na nafata, prehrambena i tekstilna industrija);
- grade`nitvoto;
- rudarstvoto i ekstrakcijata (industrija na mermer).

Treta zemlja na listata na 5-te najgolemi zemji investitorje Holandija koja do krajot na 2005 godina investirala 213 milijoin evra (12% od vkupnite SDI), alocirani vo slednite dejnosti:

- proizvodstvo (metalna i industrija);
- uslu`nite dejnosti (transport i komuni kaci i)

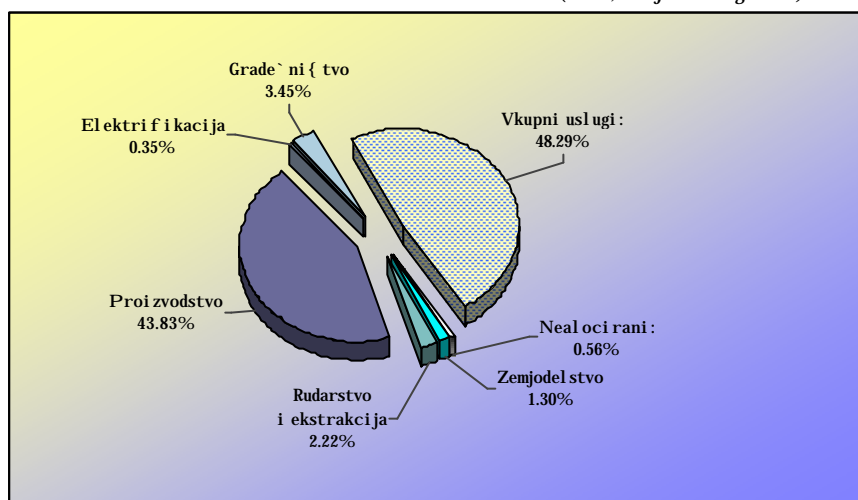
Relativno visoko u-estvo od 9% (161 milijoin evra) imaati SDI od Ki par, alocirani vo:

- proizvodstvoto (prehrambena i hemiska industrija);
- uslu`nite dejnosti (finansisko posreduvawe, nedvi`enimot i delovni aktivnosti, trgovija i dr.);

So iskluk na Holandski Antili, prvi deset vode-ki mesta na zemji investitorje vo Republika Makedonija im pripajaat na zemjete~lenki na Evropskata Uniija.

Analizata po dejnosti poka`uva deka najgolem del, ili 48% od SDI vo Republika Makedonija na krajot na 2005 godina e lociran vo sektorot na uslugi (24% vo transportot i komuni kaci i te i 13% vo finansisko posreduvawe). Vo proizvodstvoto se locirani 44% od vkupnite SDI vo zemjata, najgolem del vo proizvodstvoto na metalni proizvodi (16%) i vo proizvodstvoto na prehrambeni proizvodi (11%).

Grafikon br. 7: SDI vo Republika Makedonija po dejnosti
(vo %, kraj na 2005 godina)



Dinami~ki analizirano, vo 1997 godina najgolem del od SDI bea locirani vo proizvodstvoto i uslu`nite dejnosti (po 48%). Vo periodot 1998-2000 godina registri rano e zgol emuvawe na u-estvoto na SDI vo proizvodstvoto, pri { to vo prosek godi { no toa iznesuva { e okolu 58%. Vo narednite godini (2001-2004 godina) pri matot go prevzema uslu`niot sektor, so prose~no godi { no u-estvo od okolu 54%.

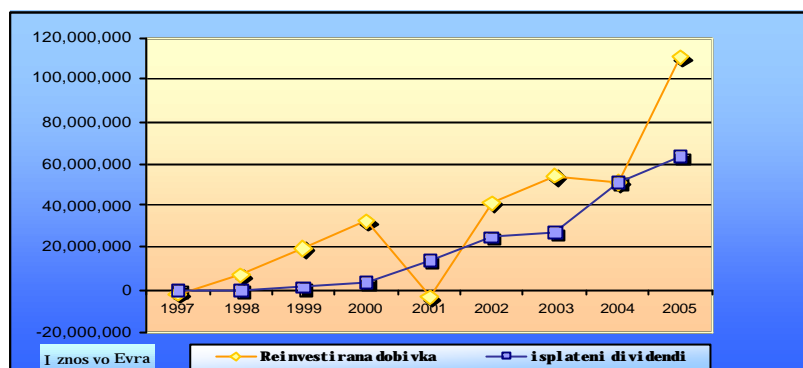
Finansiski rezultat i negva raspredelba

Od aspekt na finansiskiot rezultat na pretprijatijata so stranski kapital, analizirano na agregirano nivo, vo 2005 godina e ostvorena neto dobi vka (del od neto

dobi vka srazmerno na u-estvoto na stranski ot kapital) vo iznos od 110 milijoni evra, (to e dvojno pove) e vo odnos na prethodnata godina.

Relativno znaajen del od ostvarenata dobitka na pretprijateljata se raspredeluva vo vid na dividenda, pri (to isplatenata dividenda bele) i tendencija na kontinuiran porast. Vo 2005 godina se isplateni 64 milijoni evra vo vid na dividendi. Od druga strana, 112 milijoni evra predstavuvaat reinvestirana dobitka (dvojno zgol emuvawe vo odnos na prethodnata godina). Reinvestiranata dobitka vo najgolem del poteknuva od neraspredel enata dobitka, koja na krajot na 2005 godina iznesuva 164 milijoni evra. Od druga strana, nepokri enata zaguba na krajot na 2005 godina iznesuva 62 milijoni evra.

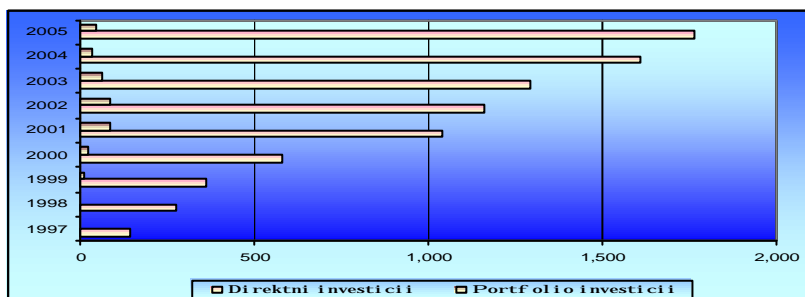
Grafikon br.9: Reinvestirana dobitka i isplateni dividendi



SDI nasproti portfolio investicii

Soglasno primarnata klasifikacija, vkupnite stranski vlo uvawa se delat na direktne i portfolio investicii. Ova klasifikacija se bazira na meunarodno pri fateni ot statisti -ki limit od 10% u-estvo vo akci onerski ot kapital. Pri toa, pod direktne investicii se podrazbiraat investicii so dolgoro-en interes (nad 10% u-estvo), a pod portfolio, investicii so kratkoro-en interes (pod 10% u-estvo).

Grafikon br. 4: Pri marna klasifikacija na stranski vlo uvawa



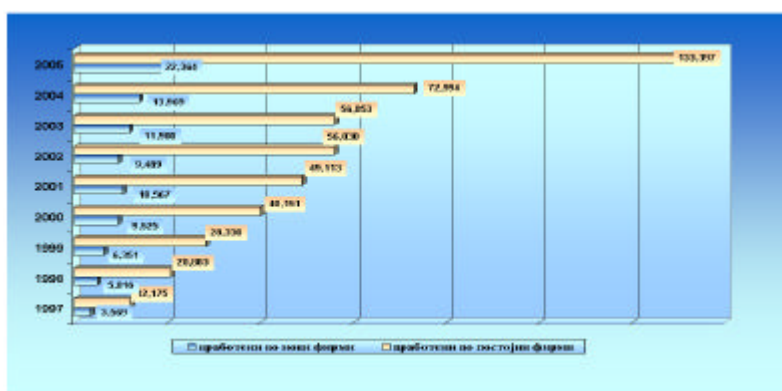
Soglasno vakvata podelba, u-estvoto na direktnite investicii vo vkupnite stranski vlo`uvawa vo 2005 godina iznesuva 97% (1.769 milioni evra), dodeka portfolio investiciite u-estvuvaat so 3% (44,7 milioni evra). Sporedeno so krajot na 2004 godina, portfolio investiciite bele`at zna-ajno zgol emuvawe za okolu 50%.

Novi, postojni i ostanati stranski vlo`uvawa

Od aspekt na vidot na investicijata, SDI se klasificiraat na: novi investicii (grinfild investicii), postojni investicii (merxeri i akvizicii - investicii vo ve}e osnovani firmi) i ostanati investicii (investicii vo razli-ni organizacii i fondacii). Soglasno ova klasifikacija, vo 2005 godina od vkupnot investiran kapital vo Republika Makedonija, stranski te investitori vlo`ile 56% vo postoe-ki firmi (postojni investicii), dodeka vo novo osnovani firmi vlo`ile 44% (novi investicii). Iznosot na ostanatite investicii vo Republika Makedonija e nezna-itelen.

Di nami-ki analizirano, u-estvoto na novite investicii od 34% vo 1997 godina, vo narednite tri godini bele`i kontinuirano namaluvawe, sveduvaj}i se na 22% vo 2000 godina. Najgolemo u-estvo na novite investicii od 53% e registrirano vo 2001 godi na, dodeka vo narednot peri od kontinuirano se namaluvawa vo 2004 godi na ni vnoto u-estvo iznesuva 44%.

Grafikon br.5: Broj na vraboteni vo novi i postojni SDI



Soglasno podatoci te od izve}ati te, brojot na vraboteni vo novo osnovanite firmi na krajot na 2005 godi na iznesuva 22.364 vraboteni (3.568 vo 1997 godi na), dodeka brojot na vraboteni te vo postojnite firmi iznesuva 133.400 vraboteni (12.175 vo 1997 godi na). Ova glavno se dol`i na zgol emuvawe na brojot na postojni firmi vo koi doa|a stranski investitori.